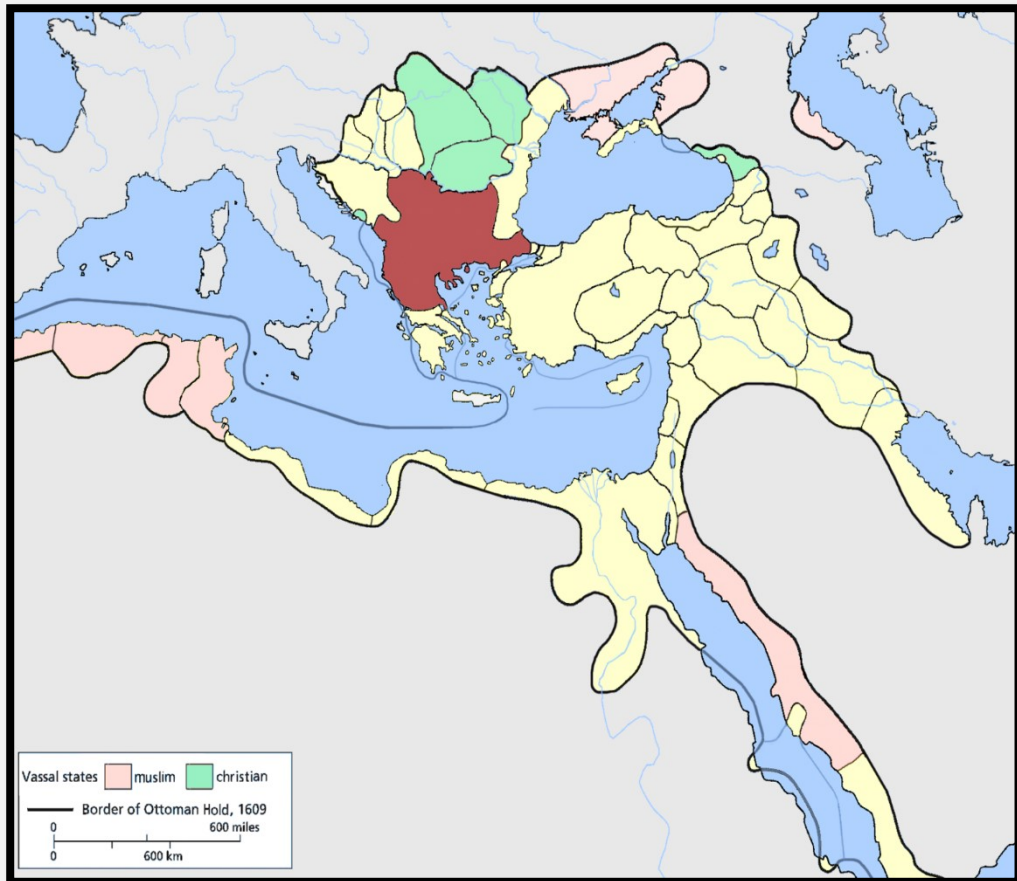

*Ο Καζάς της Άρτας
στο οθωμανικό τεφτέρι του 1530*

Αναστασία Γ. Καρρά

Λίγα λόγια για την εργασία

Η εργασία παρουσιάζει τα χωριά του Καζά της Άρτας όπως αυτά απογράφηκαν από την Οθωμανική Διοίκηση στις αρχές του 16^{ου} αιώνα. Η περιοχή της Άρτας έπεσε στα χέρια των Τούρκων το 1449 μ. Χ.. Αρκετά χρόνια μετά και συγκεκριμένα μεταξύ 1520 - 1530, κυκλοφόρησε ένα από τα πρώτα Οθωμανικά Φορολογικά Κατάστιχα (Tahrir Defterleri) στο οποίο γίνεται απογραφή των χωριών και των κατοίκων.

Πιο συγκεκριμένα για την καταγραφή των χωριών του Καζά της Άρτας χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία από το φορολογικό κατάστιχο (Tahrir Defterleri) TD 367 που συντάχθηκε το 1530 και στηρίζεται στην αναλυτική απογραφή του 1520. Πρόκειται για μια από τις εκδόσεις της Γενικής Διεύθυνσης Κρατικών Αρχείων της Τουρκίας, οι οποίες παρουσιάζουν φορολογικά κατάστιχα της οθωμανικής αυτοκρατορίας της περιόδου του πρώτου μισού του 16ου αιώνα. Είναι εποχή ανάπτυξης και ακμής για την Οθωμανική αυτοκρατορία, με απόγειο το 1566, έτος θανάτου του σουλτάνου Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπούς (1494-1566).

Ευχαριστώ θερμά τον κ. Utku Öziz για την βοήθειά του στην ερμηνεία των παλιών τουρκικών λέξεων και τον κ. Μιχάλη Ντινόπουλο για την πολύτιμη προσφορά του για τον έλεγχο της μεταγραφής και την ταυτοποίηση των άγνωστων ονομάτων των χωριών.

Αναστασία Γ. Καρρά

Άρτα, Μάρτιος 2024

Τα Οθωμανικά Φορολογικά Κατάστιχα ή Τεφτέρια (Tahrir Defterleri)

Τα φορολογικά κατάστιχα ή τεφτέρια είναι κλασικό παράδειγμα μητρώου των φόρων του οθωμανικού κράτους που γινόταν συνήθως στα πρώτα χρόνια της διοίκησης του σουλτάνου. Οι Οθωμανοί για την εύρυθμη λειτουργία του φορολογικού συστήματος πραγματοποιούσαν τακτικές απογραφές για να οριστούν τα δημόσια έσοδα. Κάθε σουλτάνος διέταζε να του ετοιμάσουν σύντομο ή αναλυτικό απογραφικό κατάλογο από όλη την αυτοκρατορία, όπου να φαίνεται τί χρήματα διαθέτει το κράτος στην αρχή της διοίκησής του. Τα έγγραφα όπου είναι καταγεγραμμένες αυτές οι απογραφές ονομάζονται κατάστιχα απογραφής ή tahrir defterleri. Η απογραφή μπορούσε να αφορά όλη την επικράτεια της αυτοκρατορίας ή μόνο μια διοικητική περιοχή ή επαρχία.

Τα κατάστιχα απογραφής (tahrir defterleri) χωρίζονταν σε δύο κατηγορίες : τα mufassal defterler, τα οποία ήταν έγγραφα όπου παρατίθονταν αναλυτικά τα στοιχεία της απογραφής και τα icmal defterler στα οποία τα στοιχεία της απογραφής καταγράφονταν περιληπτικά. Κι ενώ τα mufassal defterler μας δίνουν πολλές χρήσιμες πληροφορίες για τους φορολογούμενους, τους φόρους, την αγροτική παραγωγή και τις εμπορικές δραστηριότητες στις πόλεις, τα icmal defterler καταγράφουν μόνο τις καταχωρήσεις των φόρων ανά τιμάριο, ζιαμέτι ή χάσι. Με τα χρήματα από τους φόρους ο σουλτάνος πλήρωνε τους μισθούς των κρατικών υπαλλήλων, των γενιτσάρων και όλων των στρατιωτικών που υπηρετούσαν το κράτος. Η απογραφή των φορολογούμενων στην οθωμανική αυτοκρατορία γίνονταν ανά φορολογική μονάδα. Υπήρχαν τρία είδη φορολογικών μονάδων : το hane, η bive και ο mücerred. Με τον όρο hane δηλώνεται η οικογενειακή εστία , δηλαδή μια οικογένεια που αποτελείται από 3 - 5 μέλη συνήθως, με το όρο bive η χήρα μαζί με τα παιδιά και με τον όρο mücerred ο άγαμος ενήλικος που είναι ικανός να εργαστεί, δηλαδή 1 μέλος. Πάντως οι αριθμοί των μελών κάθε φορολογικής μονάδας υπολογίζονται κατά προσέγγιση, γεγονός που δεν μας επιτρέπει ακριβή εκτίμηση του πληθυσμού.

Στην εν λόγω εργασία θα αναφερθούμε στο φορολογικό κατάστιχο TD367 και πιο συγκεκριμένα στο κομμάτι που αφορά το Σατζάκι των Ιωαννίνων (YANYA – YANİNA SANCAĞI) και τον Καζά της Άρτας. Πρόκειται για ένα περιληπτικό κατάστιχο (icmal defterler) το οποίο γράφτηκε μεταξύ 1520 και 1530 και στο σύνολό του περιλαμβάνει στοιχεία για ολόκληρο το Μπεηλερμπεηλίκι της Ρούμελης.

Το Εγιαλέτι της Ρούμελης (οθωμανικά τουρκικά: ایالت روم ايلي, Eyālet-i Rûm-êli), γνωστό και ως «Μπεηλερμπεηλίκι» της Ρούμελης, ήταν επαρχία πρώτου επιπέδου (μπεηλερμπεηλίκι και έπειτα εγιαλέτι) της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που περιλάμβανε το μεγαλύτερο μέρος των Βαλκανίων (Ρούμελη). Στις αρχές του 16^{ου} αι. το «Μπεηλερμπεηλίκι» της Ρούμελης περιλάμβανε 27 Σαντζάκια. Το όνομα Ρούμελη προέρχεται από παραφθορά της

σύνθετης τουρκικής λέξης Ρουμ + ιλή που σημαίνει «χώρα των Ρουμς, (δηλ. χώρα των Ρωμαίων ή Ρωμιών)» καλούμενη και Ρωμανία. Τον 15ο και 16ο αιώνα η Ρούμελη λειτουργούσε ως δεξαμενή του παιδομαζώματος (devşirme - εισφορά Χριστιανών αγοριών), που κατείχε τις υψηλότερες θέσεις στον οθωμανικό στρατό και την κυβέρνηση.

Το Σατζάκι των Ιωαννίνων

Το Σατζάκι των Ιωαννίνων την εποχή εκείνη, αρχές του 16^{ου} αι., περιλάμβανε τους παρακάτω καζάδες :

- 1.Καζάς των Ιωαννίνων - Yanya kazası
- 2.Καζάς των Γρεβενών - Grebene kazası
- 3.Καζάς της Άρτας - Narda kazası στον οποίο υπάγονταν και ο ναχιγιές (επαρχία) της Τοπόλιανης, δηλαδή του Κάμπου - Topolyani nahiyesi
- 4.Καζάς της Ρινιάσας - Rinasa kazası
- 5.Καζάς της Κόνιτσας - Koniçe nahiyesi tabi-i Peremedi στον οποίο υπάγονταν η περιοχή Cayım - Cayım bölgesi και ο ναχιγιές της Κόνιτσας - Koniçe nahiyesi

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο Σατζάκι των Ιωαννίνων παρουσιάζουν τα δημογραφικά στοιχεία που αφορούν την αναλογία Οθωμανικών και Ελληνικών οικογενειών.

Έτσι έχουμε :

ΚΑΖΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ - KAZĀ-İ YANYA

Μουσουλμανικές οικογένειες : 47 - Hâne-i müslim :47

Χριστιανικές οικογένειες : 15.784 - Hâne-i hristian : 15.784

ΚΑΖΑΣ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ - KAZĀ-İ NARDA

Μουσουλμανικές οικογένειες : 68 - Hâne-i müslim : 68

Χριστιανικές οικογένειες : 5.225 - Hâne-i hristian : 5.225

ΚΑΖΑΣ ΤΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ - KAZĀ-İ GREBENE

Μουσουλμανικές οικογένειες :7 - Hâne-i müslim : 7

Χριστιανικές οικογένειες : 5.916 - Hâne-i hristian : 5.916

ΚΑΖΑΣ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ - KONIÇE DER KAZĀ-İ PEREMEDİ

Χριστιανικές οικογένειες : 3.785 - Hâne-i hristian : 3.785

ΚΑΖΑΣ ΤΗΣ ΡΙΝΙΑΣΑΣ - KAZĀ-İ RİNASA

Χριστιανικές οικογένειες : 1.346 - Hâne-i hristian : 1.346

Ο Καζάς της Άρτας

Το κατάστιχο TD367, όπου γίνεται αναφορά, εκτός των άλλων, στο Σατζάκι των Ιωαννίνων και τον καζά της Άρτας, είναι περιληπτικό κατάστιχο (icmal defterler) και περιέχει μια σύντομη περιγραφή των βακουφίων, αγροκτημάτων, μοναστηριών και φρουριών όπως και κάποια άλλα στοιχεία που πιθανόν να αποτελούσαν πηγές εισοδημάτων για τον σουλτάνο. Στο κατάστιχο παρουσιάζεται, επίσης, ο αριθμός των φορολογούμενων μουσουλμάνων και χριστιανών κι έτσι έχουμε μια εικόνα της σύνθεσης της κοινωνίας για την γεωγραφική ενότητα που μας αφορά. Το στοιχείο όμως που μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα είναι η απογραφή των χωριών και των αγροτικών οικισμών του καζά της Άρτας στις αρχές του 16ου αιώνα.

Πιο συγκεκριμένα στο κατάστιχο TD367 αναφέρονται τα χωριά, οι συνοικισμοί μέσα σε αγροκτήματα, οι μαχαλάδες και κάποια λίγα κτίρια όπως τζαμιά, ιεροδιδασκαλία, χαμάμ, εκκλησίες, κάστρα και τέλος τα νοικοκυριά Οθωμανών, Χριστιανών και Εβραίων. Ουσιαστικά αναφέρεται το άθροισμα των «χανέδων», δηλαδή των «σπιτιών» ή «εστιών» των καζάδων, που αντιπροσώπευαν την παραδοσιακή οθωμανική απογραφική μονάδα και χρησιμοποιεσαν για αιώνες στον υπολογισμό των φόρων καθώς και ο αριθμός των άγαμων αντρών και των γυναικών που ήταν χήρες.

KAZĀ-İ NARDA			
Cihet-i kazā, fi-yevm: 60			
Hāsshā-i Pādīshāh-ı 'Ālem-penāh		Hāsshā-i Mīr-livā	
Nefs	1	Karye	4
Mahallāt	58	Hāne	219
Mukāta'a, kat'a	13	Mücerred	29
Kurā	24	Bive	32
Hāne-i müslim	65	Hāsıl	22.804
Mücerred-i müslim	8	Timār-hā-i Zu'amā ve Sipāhiyān	
Hāne-i gebrān	1.726	Kurā	97
Mücerred-i gebrān	153	Mezārī'	6
Bive	153	Hāne-i müslim	2
Hāsıl	799.836	Hāne-i gebrān	2.175
Hāssa-i Ayas Paşa		Mücerred-i gebrān	268
Karye	1	Bive	406
Hāne	24	Hāsıl	336.926
Mücerred	2	Timār-hā-i Mustahfızān-ı Kal'a-i Narda	
Bive	4	Dizdār	1
Hāsıl	1.055	Kethudā	1
		İmām ve hatīb ve mü'ezzin	3
		Topçı	1
		Merdān-ı kal'a, neferan	53
		Kurā	47
		Mezra'a	2
		Hāne-i müslim	1
		Hāne-i gebrān	700
		Mücerred-i gebrān	97
		Bive	104
		Hāsıl	86.228
		Timār-hā-i Mustahfızān-ı Kal'a-i Rogoz	
		Dizdār	1
		Kethudā	1
		İmām	1
		Merdān-ı kal'a, neferan	27
		Kurā	25
		Mezra'a	4
		YEKÜN-İ KAZĀ-İ NARDA	
Hāne	345	Nefs	2
Mücerred	34	Kurā-i derbend	2
Bive	78	Kurā-i re'āyā-yı gebrān	194
Hāsıl	47.360	Mezārī'	12
Evkāf		Mukāta'āt, kat'a	2
Hāsıl	2.218	Hāne-i müslim	68
		Mücerred-i müslim	8
		Hāne-i gebrān	5.225
		Mücerred-i gebrān	583
		Bive	777
		Hāsıl	1.299.739

Στην παραπάνω φωτογραφία βλέπουμε τον πίνακα που αφορά τον Καζά της Άρτας, όπως περιγράφεται στο κατάστιχο TD367.

Ο Καζάς της Άρτας είχε χωρισθεί σε 3 χάσια και 3 τιμάρια. Τα χάσια (Hāsshā) ήταν περιοχές των οποίων τα έσοδα καρπωνόταν ο σουλτάνος ή υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι του. Το χάσι απέφερε έσοδα ύψους 100.000 άσπρων ακσε και άνω. Τα τιμάρια (Timārḥā), αντίστοιχα των βυζαντινών στρατιωτικών και ευρωπαϊκών φέουδων, ήταν περιοχές των οποίων τα έσοδα καρπωνόταν κυρίως στρατιωτικοί αξιωματούχοι για τις υπηρεσίες τους. Το τιμάριο απέφερε έσοδα ύψους 2.000-20.000 άσπρων (akçe). Ο ακτσές (τουρκ. akçe) ήταν νομισματική μονάδα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και βασικό μέσο συναλλαγών από τα μέσα του 14ου μέχρι τα μέσα του 17ου αιώνα. Αλλιώς γνωστό και ως άσπρο, από το τουρκικό επίθετο ak [λευκός] λόγω της λευκότητας του μετάλλου του, υπήρξε το μακροβιότερο αργυρό νόμισμα της αυτοκρατορίας.

Τα mezra'a ήταν μικροί οικισμοί κοντά σε αγροκτήματα που πλήρωναν μικρότερους φόρους σε σχέση με τα χωριά. Αργότερα εξελίχθηκαν κι αυτοί σε χωριά.

Αναλυτικά ο Καζάς της Άρτας όπως καταγράφεται στο φορολογικό κατάστιχο TD 367, έχει ως εξής:

- **Χάσι του Σουλτάνου (Pādiṣāh-ı 'Ālem-penāh)**
 - Πόλη (Nefs) 1
 - Μαχαλάδες (Mahallāt) 58
 - Χωριά (Kurā) 24
 - Οικογένειες Μουσουλμάνων (Hāne-i müslim) 65
 - Άγαμοι άνδρες Μουσουλμάνοι (Mücerred) 8
 - Οικογένειες απίστων (χριστιανών) (Hāne-i gebr) 1.726
 - Άγαμοι άνδρες Χριστιανοί (Mücerred) 153
 - Χήρες (Bīve) 153
 - Έσοδα (Hāsil) 799.836
- **Χάσι του Αγιάς Πασά (Ayas Paşa)**
 - Χωριά (Karye) 1
 - Οικογένειες χριστιανών (Hāne) 24
 - Άγαμοι άνδρες (Mücerred) 2
 - Χήρες (Bīve) 4
 - Έσοδα (Hāsil) 1.055
- **Χάσι του Βιλαετιού (Mīr-livā)**
 - Χωριά (Karye) 4
 - Οικογένειες χριστιανών (Hāne) 219

- Άγαμοι άνδρες (Mücerred) 29
- Χήρες (Bīve) 32
- Έσοδα (Hāsıl) 22.804

- **Τιμάριο των Δημοσίων Υπαλλήλων & Σπαχήδων (Zu'amā ve Sipāhiyān)**
 - Χωριά (Kurā) 97
 - Νεκροταφεία (Mezārī') 6
 - Οικογένειες μουσουλμάνων (Hāne-i müslim) 2
 - Οικογένειες χριστιανών (Hāne-i gebrān) 2.175
 - Άγαμοι άνδρες, χριστιανοί (Mücerred) 268
 - Χήρες (Bīve) 406
 - Έσοδα (Hāsıl) 336.926

- **Τιμάριο της Φρουράς (γενιτσάρων) του Κάστρου της Άρτας (Mustahfizān-ı Kal'a-i Narda)**
 - Φρούραρχος (Dizdār) 1
 - Διαχειριστής /Οικονόμος (Kethudā) 1
 - Ιμάμης (İmām) 1
 - Πυροβολητής (Topcı) 1
 - Στρατιωτική φρουρά (Merdān-ı kal'a, neferan) 53
 - Χωριά (Kurā) 47
 - Συνοικισμοί σε αγρόκτημα (mezra' a) 2
 - Οικογένειες μουσουλμάνων (Hāne-i müslim) 1
 - Οικογένειες χριστιανών (Hāne-i gebr) 700
 - Άγαμοι άνδρες, χριστιανοί (Mücerred) 97
 - Χήρες (Bīve) 104
 - Έσοδα (Hāsıl) 86.228

- **Τιμάριο του Κάστρου των Ρωγών (Mustahfizān-ı Kal'a-i Rogoz)**
 - Φρούραρχος (Dizdār) 1
 - Διαχειριστής /Οικονόμος (Kethudā) 1
 - Ιμάμης (İmām) 1
 - Στρατιωτική φρουρά (Merdān-ı kal'a, neferan) 27
 - Χωριά (Kurā) 25
 - Συνοικισμοί σε αγρόκτημα (mezra' a) 4
 - Οικογένειες χριστιανών (Hāne) 345
 - Άγαμοι άνδρες, χριστιανοί (Mücerred) 34
 - Χήρες (Bīve) 78
 - Έσοδα (Hāsıl) 47.360

- **Βακούφια (Evkāf)**
 - Έσοδα (Hāsıl) 2.218

- Σύνολο καζά της Άρτας

- Πόλεις (Nefs) 2
- Χωριά Ντερμπέντ (derbend) τα οποία δεν πλήρωναν φόρους 2
- Χριστιανικά Χωριά (Kurā-i re'āyā-yi gebrān) 194
- Νεκροταφεία (Mezārī') 12
- Φορολογικές ενότητες (Mukāta'a) 2
- Οικογένειες μουσουλμάνων (Hāne-i müsliim) 68
- Άγαμοι άνδρες Μουσουλμάνοι (Mücerred) 8
- Οικογένειες χριστιανών (Hāne-i gebr) 5.225
- Άγαμοι άνδρες, χριστιανοί (Mücerred) 583
- Χήρες (Bive) 777
- Έσοδα (Hâsil) 1.299.739

Όσο αφορά τον πληθυσμό, ο Καζάς της Άρτας είχε συνολικά 5225 χριστιανικά νοικοκυριά, 583 άγαμους ενήλικους χριστιανούς άνδρες και 777 χριστιανές χήρες. Επίσης είχε συνολικά 68 μουσουλμανικά νοικοκυριά, 8 άγαμους ενήλικους μουσουλμάνους άνδρες και καμία μουσουλμάννα χήρα. Αν υπολογίσουμε κατά μέσο όρο 5 άτομα σε κάθε οικογένεια, έχουμε $(5225 \times 5) = 26125 + 583 + (777 \times 5 = 3885) + (68 \times 5 = 340) + 8 + 59 + 30 = 31.030$ άτομα.

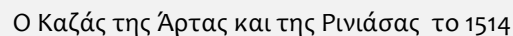
Εκείνο που προξενεί εντύπωση είναι πως δεν γίνεται αναφορά σε εβραϊκές οικογένειες στον Καζά της Άρτας, παρόλο που οι Οθωμανοί ήταν πολύ τυπικοί στις απογραφές τους και υπάρχουν τέτοιες αναφορές σε άλλες πόλεις που καταγράφονται στο κατάστιχο TD367. Σχετικά με κάποιες απόψεις πως την εποχή εκείνη οι Εβραίοι της Ελλάδας είχαν μεταφερθεί μαζικά στην Πόλη, στα πλαίσια του επανεποικισμού, δεν έχουμε βρει προς το παρόν βιβλιογραφικές αναφορές.

Τα Τοπωνύμια

Με τον όρο τοπωνύμια ονομάζονται όλοι οι κατοικημένοι και ακατοίκητοι τόποι: πόλεις, κωμοπόλεις, χωριά, βουνά, ποτάμια, θάλασσες, λίμνες, ακόμα και συνοικίες πόλεων. Για το θέμα των τοπωνυμίων στην Ελλάδα έχουν γραφτεί πολλά και υπήρξαν έντονες αντιπαραθέσεις μεταξύ Ελλήνων και ξένων επιστημόνων. Συνήθως ένας τόπος έπαιρνε το όνομά του από

- α) ένα κατεξοχήν γνώρισμά του
- β) τη γεωργική χρήση του
- γ) ένα ιστορικό ή μυθολογικό πρόσωπο ή γεγονός
- δ) τεχνικά έργα

θ) λαϊκές αντιλήψεις και δοξασίες

Με την κατάκτηση της περιοχής από τους Τούρκους πρέπει να σημειώσουμε ότι οι Τούρκοι δεν άλλαξαν τα ονόματα των τόπων και διατήρησαν τις ονομασίες που ήδη υπήρχαν, προσαρμοσμένες στη φωνητική και μορφολογία της γλώσσας τους. Επομένως τα τυχόν τουρκικά τοπωνύμια που υπάρχουν ή υπήρχαν τότε είναι γιατί είτε τα ίδρυσαν Τούρκοι, είτε ένα άδειο μέρος κατοικήθηκε από Τούρκους. Παράδειγμα η Λάρισα στη Θεσσαλία. «Λάρισα» είναι η αρχαϊκή προελληνική ονομασία της πόλης. Όταν ήρθαν οι Τούρκοι ήταν άδεια περιοχή και στρατηγικός λόφος. Έτσι όταν το έχτισαν οι Τούρκοι ονομάστηκε Yenisehir που σημαίνει η Νέα πόλη. Σύμφωνα δε με τον Ρωσογερμανό

γλωσσολόγο Max Vasmer, 50 από τα τοπωνύμια στην περιοχή της Άρτας είναι Σλαβικής προέλευσης.

Σχετικά με τα ονόματα των μαχαλάδων, συνήθως ήταν κυριώνυμα, δηλαδή ονόματα που έπαιρναν το όνομά τους από κάποιον άνθρωπο όπως από τον παπά της συνοικίας που θεωρούνταν και ο αρχηγός ή από το όνομα της εκκλησίας στην οποία εκκλησιάζονταν οι κάτοικοι του μαχαλά ή από τον αρχηγό μιας οικογένειας που τα μέλη της, αρκετά στον αριθμό, κατοικούσαν εκεί. Για παράδειγμα :

- Andreya m., Narda nf., Narda kz. - Μαχαλάς του Αντρέα, στην πόλη της Άρτας
- Papa-Petri m., Narda nf., Narda kz. - Μαχαλάς του Παπά - Πέτρου
- Aya-Sofya m., Narda nf., Narda kz. - Μαχαλάς της Αγίας Σοφίας
- Yorgi-Suli m., Narda nf., Narda kz. - Μαχαλάς του Γιώργου Σούλη (Σουλιογιωργιουσοί)
- İne-beyi m., Narda nf., Narda kz. - Μαχαλάς του Ίνε-Μπέη

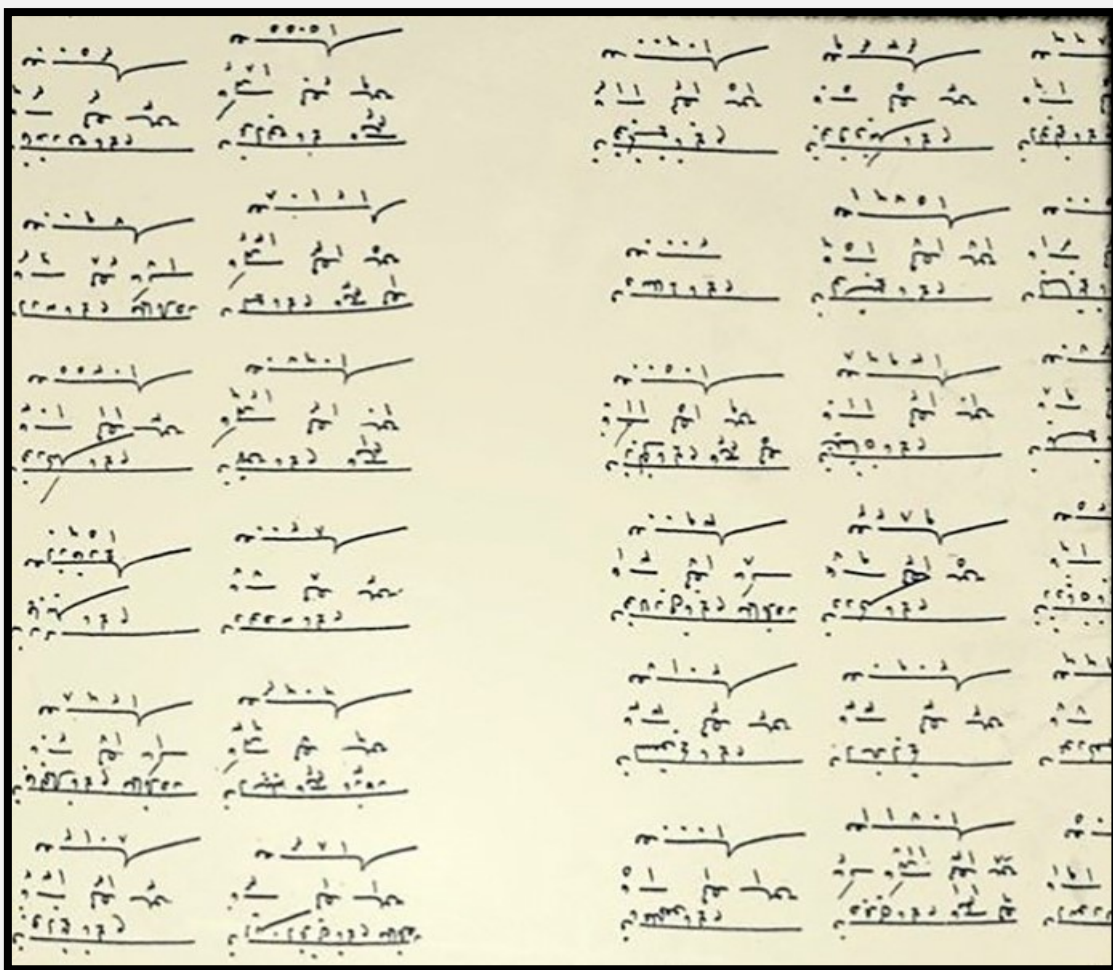
Όπου υπήρχε ίδιο όνομα χαρακτηρίζονταν με την προσθήκη [-i diger] = του άλλου, δίπλα στο όνομα, όπως :

- Dimitri m., Narda nf., Narda kz. - Μαχαλάς του Δημήτρη
- Dimitri [-i diger] m., Narda nf., Narda kz. - Μαχαλάς του άλλου Δημήτρη

Ξεχωρίζει ο Frankis m., Narda nf., Narda kz. - Μαχαλάς των Φράγκων (Ευρωπαίων), όπου πιθανόν βρίσκονταν τα προξενία των ξένων κρατών στην Άρτα.

Ένα άλλο σημείο που χρήζει προσοχής είναι η γλώσσα στην οποία ήταν γραμμένα τα φορολογικά τεφτέρια και συνεπώς και οι ονομασίες των τοποθεσιών, που ήταν τα Οθωμανικά Τουρκικά. Τα οθωμανικά τουρκικά (τουρκικά: Osmanlı Türkçesi) ή οθωμανική γλώσσα (οθωμανικά τουρκικά: لسان عثمانی, lisân-ı Osmânî, επίσης γνωστή ως تركجه, Türkçe ή ترکی, Türkî, "Τουρκικά", τουρκικά: Osmanlıca) είναι ποικιλία της τουρκικής γλώσσας που χρησιμοποιήθηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Δανείζεται, από όλες τις απόψεις, εκτενώς από τα αραβικά και τα περσικά, ενώ το σύστημα γραφής της ήταν το οθωμανικό τουρκικό αλφάβητο. Κατά τη διάρκεια της ακμής της οθωμανικής εξουσίας, το περσικό και το αραβικό λεξιλόγιο αντιπροσώπευαν μέχρι και το 88% του λεξιλογίου τους, ενώ οι λέξεις αραβικής προέλευσης ξεπέρασαν σε μεγάλο βαθμό τις εγγενείς τουρκικές λέξεις. Αυτό είχε σαν συνέπεια οι Οθωμανοί της Τουρκίας να είναι σε μεγάλο βαθμό ακατανόητοι για τους λιγότερο μορφωμένους Τούρκους κατώτερης τάξης και τους αγρότες, οι οποίοι συνέχισαν να χρησιμοποιούν τα kaba Türkçe (ακατέργαστη τουρκική αργκό), που χρησιμοποιούσε πολύ λιγότερα δάνεια και είναι η βάση της σύγχρονης τουρκικής γλώσσας.

Δείγμα φορολογικού κατάστιχου με την αυθεντική οθωμανική γραφή.

Στην περίπτωση του κατάστιχου TD367, η δυσκολία της γλώσσας είχε σαν αποτέλεσμα να μεταγραφούν λανθασμένα μερικά από τα χωριά του Καζά της Άρτας και στο σημείο αυτό ήταν πολύτιμη η βοήθεια του κ. Μιχάλη Ντινόπουλου, ο οποίος έκανε την αντιπαράθεση των ονομάτων ανάμεσα στο αυθεντικό κατάστιχο και την μεταφορά του στην ομιλούμενη σήμερα τουρκική γλώσσα και κατ' επέκταση και στην ταυτοποίηση του ονόματος των χωριών.

**ΤΑ ΧΩΡΙΑ* ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΟΝ ΚΑΤΖΑ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ 1514 μ. Χ. (16^{ος} αι.),
που καταγράφονται στο φορολογικό κατάστιχο TD 367**

Όπου c. (cāmi) = τζαμί

k. (karye, Köy) = χωριό,

kz. (kaza) = καζάς

m. (mahalle) = μαχαλλάς

Απόσπασμα από τον Χάρτη του καζά της Άρτας με κάποια από τα χωριά το 1514

mn. (manastir) = μοναστήρι

ms. (medrese) = μουσουλμανικό ιεροσπουδαστήριο

mz. (mezra' a) = συνοικισμός σε αγρόκτημα

n. (nahiye) = ναχιγέ - επαρχία

nf. (nefs) = πόλη, κωμόπολη

kls. (kilise) = εκκλησία

kl (Kale) = κάστρο

1.Διοικητικά κέντρα (mukataasi)

- 1.Çemrenik mukataasi, Narda kz. - Τσουμέρκο
- 2.Radoviz mukataasi, Narda kz. - Ραδοβίζι

2.Πόλεις / Κωμοπόλεις (nefs)

1. Narda nf., Narda kz. : Άρτα
2. Rogoz nf., Narda kz. : Ρογοί

Απόσπασμα με τα χωριά του Κάμπου από τον Χάρτη της ανατολικής Ηπείρου και τμήματος της Θεσσαλίας, που συμπεριλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των νομών Άρτας, Καρδίτσας και Τρικάλων, και του Αμβραχικού κόλπου. Εκδόθηκε από τον Μιχαήλ Θ. Χρυσόχο, σε λιθογραφία του Γ. Κόλμαν, στην Αθήνα, το 1881. Συλλογή χαρτών Νίκου Δ. Καράμπελα, Ίδρυμα Ακτία Νικόπολις, Πρέβεζα

3. Τα χωριά (Karve)

1. Agnada k., Narda kz. = Άγναντα Άρτης
2. Armiryot (?) k., Narda kz. = Αρμεριώτου / Γραμμενίτσα Άρτης
3. Aya-Kiryaki k., Narda kz. = Αγία Κυριακή / Απόμερο Άρτης
4. Ayo-Nikola k., Narda kz. = Άγιος Νικόλαος οικισμός μετά τους Μελάτες Άρτης
5. Ayo-Petri k., Narda kz. = Άγιος Πέτρος - (αταύτιστο)
6. Ayo-Yorgi k., Narda kz. = Άγιος Γεώργιος Πρέβεζας
7. Barbot k., Topolyani n., Narda kz. - (αταύτιστο)
8. Belçište k., ή Velçište k., Narda kz. = Μπελτσίστα ή Βελτσίστα Άρτης, μετονομασία Κρύα Βρύση
9. Berdi k., Topolyani n., Narda kz. - (αταύτιστο)
10. Bermugana(?) k., Topolyani n., Narda kz. - (αταύτιστο)
11. Blanikovice k., Narda kz. = Πλανικοβίτσα, μετονομασία: Διάσελο Άρτης
12. Boboško k., Narda kz. = Μπουμπούτσικο, χωριό κοντά στο Αθαμάνιο Άρτης
13. Bolimat k., ή [Polimak] k., Narda kz. = Μπολμέτι, μετονομασία: Γαλατάς Πρεβέζης
14. Bovaci k. ή [Braci] k., Narda kz. - (αταύτιστο)
15. Brayna k., Narda kz. = Μπράινα (στους νεότερους χάρτες υπήρχε χωριό Βράνια απέναντι του Αχελώου στο ύψος της Μεγαλόχαρης, ωστόσο δεν γνωρίζουμε αν πρόκειται για τον ίδιο οικισμό, καθώς μετά την χάραξη των συνόρων, υπήρξαν οικισμοί που μετεγκαταστάθηκαν στο ελεύθερο Ελληνικό έδαφος)
16. Cangarapulo k., Narda kz. = Τσανγκαρόπουλο Πρεβέζης
17. Çaveş k., Narda kz. - (αταύτιστο)
18. Çavuşān k., Topolyani n., Narda kz. = Άγιος Σπυρίδωνας Άρτης
19. Çerçište k. ή [Çerište] k., Narda kz. = Τσερκίτσα Άρτας, μετονομασία: Κλειστό Άρτης
20. Chernopoli k., Narda kz. = Λάθος μεταγραφή του χωριού Çernopoli - Ζηρόπολη Πρέβεζας
21. Çirkoyani k., Narda kz. = Τσερκούβιανα Άρτης, χωριό κοντά στις Πηγές
22. Çoçoñište k. ή [Çovişte] k., Narda kz. = Λάθος μεταγραφή του χωριού Cocovişte Τσοβίστα Άρτας, μετονομασία: Δαφνωτή Άρτης
23. Dirgani k., Narda kz. = Ντίρτζανη, παλιός οικισμός κοντά στο Πέτα
24. Didimar-i Büzürk k. ή [Drimar-i Büzürk] k., Narda kz. = Δημάρι (Δημαριό) μεγάλο, Άρτης
25. Didimar-i Küçük k. ή [Didimar-i Küçük] k., Narda kz. = Δημάρι (Δημαριό) μικρό, Άρτης
26. Dobrotadis k., Narda kz. - (αταύτιστο)
27. Dodo (?) k., Narda kz. - (αταύτιστο)
28. Domoško k., Narda kz. = Δομοσκό Διασέλλου Άρτας
29. Draçište k. ή [Raçište] k., Narda kz. = Ραψίστα, μετονομασία: Πλατανούσα Ιωαννίνων
30. Dromunar k., Narda kz. = Λάθος μεταγραφή του χωριού Dromonar - Δρυμονάρι Αιτωλοακαρνανίας

31. Dubşe k., Narda kz. = Ντούμσε / Παλιό Κομπότι Άρτης
32. Epano-Pandonosa k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού Epano-Bandonosa = η Παντάνασσα Άρτης
33. Flipyada ή [Floryada] k. Narda kz., Narda kz. = Φιλιππιάδα (Παλιά) Πρεβέζης
34. Girniçe k., Narda kz. - (αταύτιστο)
35. Glomiborya k., Narda kz. = Λάθος μεταγραφή του χωριού Glomiborita = η Χλιμπορίτα Αιτωλοακαρνανίας, μετονομασία: Ελαιόφυτο Αμφιλοχίας
36. Graşişte k., Narda kz. = Γραικικό Άρτης
37. Gula k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού Gola = οι Γκουλιάδες Πρέβεζας, μετονομασία: Γυμνότοπος
38. Gumeraş k., Narda kz. - (αταύτιστο)
39. Guryana k., Narda kz. = Γουριανά Άρτης
40. Halkadis k. ή [Haliske] k., Topolyani n., Narda kz. = Χαλκιάδες Μπέη Άρτης
41. Helikadis k., Narda kz. = Χαλκιάδες Άρτης
42. Hohonişte k., Narda kz. - (αταύτιστο)
43. Hoşarçi k., Narda kz. = Χώσεψη Άρτης
44. Hotac-Katuna ή [Karye- i] ή [Hotacı-Katuna nâm-i diğ er Buga] k., Narda kz. = Μπούγα, μετονομασία: Ανεμορράχη Άρτης
45. Hozyana k., Narda kz. = Χωσιανά, μετονομασία: Φωτεινό Άρτης
46. Hrasti k. ή [Karye-i Hristoz] k., Narda kz. = Χριστοί, χωριό κοντά στην Πράμαντα Ιωαννίνων
47. Iskilava-Çirkva k., Narda kz. - (αταύτιστο)
48. Iskiloboveç k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού İsklubeç = η Σκλούψα Άρτης, μετονομασία: Μηλέα Αγνάντων
49. Iskiredis k., Narda kz. - (αταύτιστο)
50. İdorça k., Narda kz. - (αταύτιστο)
51. İkseradis k., Narda kz. - (αταύτιστο)
52. İsfelanik k., Narda kz. = Σφελένικο, μετονομασία: Δρυόφυτο Πρέβεζας
53. İskolotkin k. ή [İstamineluliki] k., Narda kz. - (αταύτιστο)
54. İskulokarya k., Narda kz. = Σκουληκαριά Άρτης
55. İskura k., Topolyani n., Narda kz. - (αταύτιστο)
56. İspato-Petri k., Narda kz. - (αταύτιστο)
57. İstarizmen-İvriz (?) k., Topolyani n., Narda kz. - (αταύτιστο)
58. İstarkovce k., Narda kz. - (αταύτιστο)
59. İstaroka k., Topolyani n., Narda kz. = Ρόκκα Άρτης
60. İstinaçi k., Narda kz. - (αταύτιστο)
61. İstovla k., Narda kz. = Ταύλα (Τζουμέρκα)
62. İşpatani k., Narda kz. - (αταύτιστο)
63. Kakorat k., Topolyani n., Narda kz. = Κακόβατος Άρτης
64. Kalariçe k., Narda kz. = Καλαρίτσι, συνοικισμός στο Τετράκωμο Άρτης
65. Kalenodin k., Narda k. = Καλεντίνη Άρτης
66. Kaliçura k., Narda kz. - (αταύτιστο)
67. Kamizi k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού Kumizi = οι Κουμζάδες Άρτας, μετονομασία : Αμμότοπος (Αναφέρεται ότι «οι κάτοικοι του χωριού

αυτού υποχρεούνται να διατηρούν και να επισκευάζουν το δρόμο που φέρει το όνομα *Istrivina*». Γι' αυτό το χωριό σημειώνεται λανθασμένα στον χάρτη στο σημείο όπου βρίσκεται σήμερα το χωριό Στρεβίνα

68. Karmakalige (?) k., Narda kz. - (αταύτιστο)
69. Kastri k., Narda kz. - (αταύτιστο)
70. Katargon k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού *Kaşaroğun* = το Καθαροβούνι του Παλαιοκάτουνου Άρτας (και όχι το Καθαροβούνι Άρτας, κοντά στο Κεντρικό, όπως φαίνεται από μετέπειτα κατάστιχα)
71. Katargon-i Küçük k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού *Kaşaroğun-i Küçük* = το Καθαροβούνι Αιτωλοακαρνανίας
72. Kato-Gırçište k., Narda kz. = Κάτω Τσερκίστα, μετονομασία: Κλειστό Άρτης
73. Kato-Pandonosa k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού *Kato-Bandonosa* = η Παντάνασσα Άρτης
74. Katuno - pulo k., Narda kz. = Κατουνόπουλο (Τζουμέρκα)
75. Kavalı k., Narda kz. = Καβαλάρι (Τζουμέρκα)
76. Kazneş-i Büzürk k., Topolyani n., Narda kz. - (αταύτιστο)
77. Kazneş-i Küçük k., Topolyani n., Narda kz. - (αταύτιστο)
78. Keramat k., Topolyani n., Narda kz. = Κεραμάτες Άρτης
79. Keramat/Yorgi k., Topolyani n., Narda kz. - (αταύτιστο)
80. Kerasova k., Narda kz. = Κερασώνας Πρεβέζης
81. Kırbarçı k., ή [Tirbarchi] k., Narda kz. - (αταύτιστο)
82. Kirkizat k., Topolyani n., Narda kz. = Κιρκιζάτες Άρτης
83. Klisura k., Narda kz. = Κλεισούρα Πρεβέζης
84. Koje k., Narda kz. - (αταύτιστο)
85. Konbada k., Narda kz. = Κομπότι Άρτης
86. Korakari k., Narda kz. = Χωριό μετά το Βουργαρέλι Άρτης
87. Kosovište k. ή [Košavište], Narda kz. = Κοσοβίτσα, μετονομασία: Κτιστάδες Άρτης
88. Kostaki k., Topolyani n., Narda kz. = Κωστακιοί Άρτης
89. Kostani k., Narda kz. - (αταύτιστο)
90. Kosta-Kazneş k., Topolyani n., Narda kz. = Κανεσιοί Άρτης
91. Kovalı k., Narda kz. = Κουβέλι (Τζουμέρκα)
92. Kraniş k., Narda kz. = Κρανιές Άρτης
93. Kuçi k., Narda kz. = η Παλαιοκουτσή Αιτωλοακαρνανίας, μετονομασία: Χρυσοπηγή
94. Kuçi k., Topolyani n., Narda kz. = Κούτσι, μετονομασία: Βίγλα Άρτης
95. Kukulište k., Narda kz. = Κουκουλίστα, μετονομασία: Κουκούλια Άρτης
96. Lankada k., Narda kz. = Λαγκάδα Αιτωλοακαρνανίας
97. Likureş k., Narda kz. = οι Λυκούρες του Δίστρατου Άρτης
98. Liporište k., Narda kz. - (αταύτιστο)
99. Lipryana k., Narda kz. = Λεπιανά Άρτης
100. Liviçiko k., Narda kz. = Λιβίτσικο, μετονομασία: Ζυγός Άρτης
101. Lovanište k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού *Luvaniste* = η Λουβένιστα των Πραμάντων Άρτης

102. *Lupçişte k.*, ή [*Lunçişte*] *k.*, *Narda kz.* = Λουψίστα, μετονομασία: Αθαμάνιο
103. *Maçuki k.*, *Narda kz.* - Λάθος μεταγραφή του χωριού *Macuki* = το Κομπότι Άρτας. Στο κατάστιχο TD 350 αναφέρεται με τη διπλή ονομασία *Maçuki* και *Kombot*
104. *Majani k.*, *Narda kz.* - (αταύτιστο)
105. *Manari k.*, *Narda kz.* - Λάθος μεταγραφή του χωριού *Myari*, λανθασμένα γραμμένο *M-n-a-r-i* και μεταγραμμένο *Manari* = η Μίαρη Άρτης, μετονομασία: Τετράκωμο Άρτης
106. *Manastir k.*, *Narda kz.* - Μοναστήρι (αταύτιστο)
107. *Monastira k.*, *Narda kz.* - Μοναστήρα (αταύτιστο)
108. *Mariş* ή [*Karye-i Marviş*] *k.*, *Narda kz.* - (αταύτιστο)
109. *Markine k.* ή [*Yarkin*] *k.*, *Narda kz.* = Μαρκινιάδα
110. *Maroto k.*, *Narda kz.* - (αταύτιστο)
111. *Marotozora* ή [*Karye-i Maratodoroz*] *k.*, *Narda kz.* - (αταύτιστο)
112. *Maverlo k.*, *Topolyani n.*, *Narda kz.* - (αταύτιστο)
113. *Mazarak k.* ή [*Mazorak*] *k.*, *Narda kz.* - (αταύτιστο)
114. *Megali-Katuna* ή [*Karye-i Megali-Katuna nām-i diğər Godeçades*] *k.*, *Narda kz.* = Μεγάλη Κατούννα Αιτωλωνακαρνανίας
115. *Megarçi k.*, *Narda kz.* = Μεγάρχη Άρτης
116. *Melati k.*, *Narda kz.* = Μελάτες Άρτης
117. *Melisane k.* ή [*Melyana*] *kz.*, *Narda kz.* = Μελιανά, μετονομασία: Γοργόμυλος Πρέβεζας
118. *Misliye k.*, *Narda kz.* - Λάθος μεταγραφή του χωριού *Milya* = η Μηλιά της Καστανέας Άρτης
119. *Milosorgo k.*, *Narda kz.* = Μελισουργοί Άρτης
120. *Milyana k.*, *Narda kz.* = Μηλιανά Άρτης
121. *Moroyani k.*, *Narda kz.* - (αταύτιστο)
122. *Muşunda k.*, *Narda kz.* = Μεσούντα Άρτης
123. *Nanoy k.*, *Narda kz.* = Νανώγι, μετονομασία: Ανώγειο Πρέβεζας
124. *Narı k.*, *Narda kz.* - Λάθος μεταγραφή του χωριού *Nazi* = οι Ναζαίοι του Κεντρικού Άρτης
125. *Nehor k.*, *Topolyani n.*, *Narda kz.* = Νεοχώρι Άρτης
126. *Nehost k.*, *Narda kz.* - Λάθος μεταγραφή του χωριού *Nehust* = το Μουχούστι των Ραφταναίων
127. *Niresmos k.*, *Narda kz.* - (αταύτιστο)
128. *Niroblin k.* ή [*Nirbot*] *k.*, *Narda kz.* - (αταύτιστο)
129. *Nişiste k.*, *Narda kz.* = Νισίστα, μετονομασία: Ροδαυγή Άρτης
130. *Panayot k.*, *Narda kz.* - Λάθος μεταγραφή του χωριού *Yanyot* = το Γιαννιώτι Άρτας
131. *Paskalyada k.*, *Narda kz.* = Πασχαλιάδα του Ζερβού Πρέβεζας
132. *Petraş k.*, *Narda kz.* = Πέτρα, μετονομασία: Άνω Πέτρα Άρτης
133. *Petrolonçe k.*, *Topolyani n.*, *Narda kz.* - (αταύτιστο)
134. *Pirgona k.*, *Narda kz.* - Λάθος μεταγραφή του χωριού *Progonə* = οι Πρόγονοι Κορφοβουνίου Άρτας

135. Pirgoz k., Narda kz. - (αταύτιστο)
136. Pistiyana k., Narda kz. = Πιστιανά Άρτης
137. Pliša k., Topolyani n., Narda kz = Πλησιοί Άρτης
138. Podgoryani k., Narda kz. = Ποδογορά , μετονομασία: Ριζοβούνι Πρεβέζης
139. Polimak k. ή [Bolimat] k., Narda kz. = Γαλατάς Πρεβέζης
140. Polomiye k., Narda kz. - (αταύτιστο)
141. Polorat k., Narda kz. - (αταύτιστο)
142. Poloyani k., Narda kz. = Βαθύκαμπος Κεντρικού Άρτης
143. Potomeno-Manastir k., Narda kz. = Παλιομονάστερο, οικισμός στο Ψαθοτόπι
144. Potona (?) k., Narda kz. - (αταύτιστο)
145. Premande k., ή [Tirbanda] k. Narda kz. = Πράμαντα Ιωαννίνων
146. Prepanda k., Narda kz. - (αταύτιστο)
147. Rabdana k., Narda kz. = Ραφταναίοι Ιωαννίνων
148. Radiško k., Narda kz. = Ραδιστικό / Αραδιστικό Βουργαρελίου Άρτης
149. Radoviz ή [Karye-i Radoviz nām-i diğ̃er Pirgoz] k., Narda kz. =
Μεσόπυργος/Ραδοβίζι Άρτης
150. Rakistani k., Narda kz. - (αταύτιστο)
151. Rapçışte k., Narda kz. = Ραψίστα, μετονομασία: Πλατανούσα Ιωαννίνων
152. Ravina-i Büzürk k., Narda kz. = Ράμια Άρτης (Μεγάλη)
153. Ravina-i Küçük k., Narda kz. = Ράμια Άρτης (Μικρή)
154. Riçani k., Narda kz. = Ρετσιανά Άρτης
155. Rozyana k., Narda kz. = Ροζιανά Θεσπρωτικού Πρέβεζας
156. Saranda k., Narda kz. - (αταύτιστο)
157. Seklište k., Narda kz. = Σεκλίστα μετονομασία: Ελάτη Άρτης
158. Selyani k., Narda kz. = Ματισσιό ή Σελάνη, οικισμός κοντά στο Θεοτοκίό
159. Sihoreçani k., Narda kz. = Σχωρέτσανα, μετονομασία: Καταρράκτης Άρτης
160. Sikiya k., Narda kz. = Συκιές Άρτης
161. Silades k., Narda kz. = Σελάδες Άρτης
162. Simisi k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού Simesi = το Σουμέσι
Άρτης
163. Sinagu-i Küçük k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού Sinago-i Küçük
= ο Σινιάγκος του Δίστρατου Άρτας, μετονομασία: Πέραμα
164. Singane k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού Sengâna = τα Συγγενά
των Κτιστάδων Άρτης
165. Singane k., Narda kz - Λάθος μεταγραφή του χωριού Sengâna , άλλου από το
προηγούμενο, μεταγραμμένο ως Singane, = τα Συγγενά Αιτωλοακαρνανίας,
σήμερα Χρυσορράχη
166. Sinobük k., Narda kz. - (αταύτιστο)
167. Si(v) roz k., Narda kz. = το Σερέσι Άρτης, μετονομασία: Μικροσπηλιά
168. Suhoni k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού Sozulı = τα Θεοδούλια
των Αγνάντων Άρτης
169. Suli k., Topolyani n., Narda kz., = Σουλιώτικα
170. Şurbi k., Narda kz. = Σερβιανά ή Σουρβιανά Αιτωλοακαρνανίας
171. Todoryani k., Narda kz. = Θεοδώριανα

172. Vaskarzo ή [Karye-i Vaskarozrov] k., Narda kz. - (αταύτιστο)
173. Velaničko k., Narda kz. = Βελεντζικό
174. Vesteryani k., Narda kz. - (αταύτιστο)
175. Viblana k., Narda kz. = Βομπλιανά , μετονομασία: Γοργόμυλος Πρεβέζης
176. Virbiçe k., Narda kz. = Βρετσίστα μετονομασία: Καστανιά Άρτης
177. Vlahohori k., Narda kz. = Βλαχοχώρι, μετονομασία: Καραμούτσι Άρτης
178. Volçe k., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του χωριού Volez = το Βολέτσι της Κρανιάς Πρέβεζας
179. Vrestenice k., ή [Yresniçe] k., Narda kz. = Βρεστενίτσα, μετονομασία: Πηγές Άρτης
180. Vrodo k., Narda kz. = Βορδώ, μετονομασία: Μονολίθι Άρτης
181. Vulışte k., Narda kz. = Βούλιστα Πρεβέζης
182. Vurgarli k., Narda kz. = Βουργαρέλι Άρτης
183. Yorgi-Mihal k., Topolyani n., Narda kz. - (αταύτιστο)
184. Yorgoz k., Topolyani n., Narda kz. = Γεωργιουσοί Άρτης
185. Zahora k., Narda kz. - (αταύτιστο)
186. Zolçište “Karye-i Dolçište k., Narda kz. - (αταύτιστο)

3.Μικροί οικισμοί σε αγροκτήματα (mezra' a)

1. Agrida mz., Narda kz. - (αταύτιστο)
2. Drevelçište mz., Narda kz. - (αταύτιστο)
3. Igramile mz., Narda kz. = Γλυκόριζο
4. Iskirapar mz., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του μεζρά -iskrapar = το Σκαρπάρι Άρτας
5. Iskrovnik mz., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του μεζρά -iskrevenik = το Σκρεβένικο της Κρανιάς Πρέβεζας
6. Kolodran mz., Narda kz. - (αταύτιστο)
7. Krahoni mz., Narda kz. = Καλλονή Άρτης
8. Palihor mz., Narda kz. = Παλαιοχώρι (κοντά στην Καλεντίνη)
9. Yani mz., Narda kz. = Μπάνη
10. Zelogošta mz., Narda kz. - Λάθος μεταγραφή του μεζρά Zelogušte = η Ζηλεούστη των Μελισουργών Άρτης

Απόσπασμα με τα χωριά βόρεια της Άρτας από τον Χάρτη της ανατολικής Ηπείρου και τμήματος της Θεσσαλίας, που συμπεριλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των νομών Άρτας, Καρδίτσας και Τρικάλων, και του Αμβρακικού κόλπου. Εκδόθηκε από τον Μιχαήλ Θ. Χρυσόχο, σε λιθογραφία του Γ. Κόλμαν, στην Αθήνα, το 1881. Συλλογή χαρτών Νίκου Δ. Καράμπελα, Ίδρυμα Ακτία Νικόπολις, Πρέβεζα

4. Μαχαλάδες (mahalle)

1. Akрати m., Narda nf., Narda kz.
2. Aleksi m., Narda nf., Narda kz.
3. Andreya m., Narda nf., Narda kz.
4. Angelano m., Narda nf., Narda kz.
5. Anito m., Narda nf., Narda kz.
6. Aya-Sofya m., Narda nf. Narda kz.
7. Ayo-Riki-Lagator m., Narda nf., Narda kz.
8. Beslano (?) m., Narda nf., Narda kz.
9. Birvenik m., Narda nf., Narda kz.
10. Dimitri m., Narda nf., Narda kz.
11. Dimitri [-i diger] m., Narda nf., Narda kz.
12. Dimitri-Ihomosko m., Narda nf., Narda kz.
13. Fä'ik Paşa m., Narda nf., Narda kz.
14. Frankis m., Narda nf., Narda kz.

15. Glako m., Narda nf., Narda kz.
16. Haymanegān m., Narda nf., Narda kz.
17. İne-beyi m., Narda nf., Narda kz.
18. İvrano-Pulo m., Narda nf., Narda kz.
19. Kanbanis m., Narda nf., Narda kz.
20. Kondar m., Narda nf., Narda kz.
21. Kosto-Pile m., Narda nf., Narda kz.
22. Krastokor m., Narda nf., Narda kz.
23. Kula m., Narda nf., Narda kz.
24. Lagatori m., Narda nf., Narda kz.
25. Lizdoni m., Narda nf., Narda kz.
26. Lizme-Karavina m., Narda nf., Narda kz.
27. Manol-Malye m., Narda nf., Narda kz.
28. Mihal-Goriş m., Narda nf., Narda kz.
29. Mihal-Serande m., Narda nf., Narda kz.
30. Mihal-Yorgi m., Narda nf., Narda kz.
31. Naso m., Narda nf., Narda kz.
32. Nikola m., Narda nf., Narda kz.
33. Nikola-Ikiste m., Narda nf., Narda kz.
34. Nikola-KirhaloPulo m., Narda nf., Narda kz.
35. Papa-Besiçe m., Narda nf., Narda kz.
36. Papa-Petri m., Narda nf., Narda kz.
37. Petr veled-i Yoro m., Narda nf., Narda kz.
38. Petr-Metaksa m., Narda nf., Narda kz.
39. Todor m., Narda nf., Narda kz.
40. Todor (-i diğەر) m., Narda nf., Narda kz.
41. Todor-Kravya m., Narda nf., Narda kz.
42. Todor-Lonci m., Narda nf., Narda kz.
43. Turya-Tariş (?) m., Narda nf., Narda kz.
44. Yani-HırgoPulo m., Narda nf., Narda kz.
45. Yani-Korno m., Narda nf., Narda kz.
46. Yani- Lamari m., Narda nf., Narda kz.
47. Yani-Turya m., Narda nf., Narda kz.
48. Yani-Vagosil m., Narda nf., Narda kz.
49. Yorgi m., Narda nf., Narda kz.
50. Yorgi [-i diğەر] m., Narda nf., Narda kz.
51. Yorgi-Glama m., Narda nf., Narda kz.
52. Yorgi-HırgoPulo (-i diğەر) m., Narda nf., Narda kz.
53. Yorgi-Kondolik m., Narda nf., Narda kz.
54. Yorgi-Petri m., Narda nf., Narda kz.
55. Yorgi-Suli m., Narda nf., Narda kz.

Jos. Bye & C. Smith 1809 - GRAECIAE PARS BOREALIS. Επιχρωματισμένος χαλκογραφικός χάρτης της Αρχαίας Κεντρικής Ελλάδος (Θεσσαλία, Ήπειρος, Στερεά Ελλάδα, Σποράδες και Βόρεια Ιόνια Νησιά). Από το λεύκωμα "Smith's classical atlas". Έκδοση Λονδίνου.

5. Μπαξέδες (bāḡcesi)

1. Karlı bāḡcesi, Narda kz. – Μπαξέδες του Καρόλου

6. Εκκλησίες ((kilise)

1. Aya-Paraskevi kls., Narda nf., Narda kz. - Εκκλησία Αγίας Παρασκευής
2. Ayo-Yorgi kls., Narda nf., Narda kz. - Εκκλησία Αγίου Γεωργίου
3. Krakonche kls., Narda nf., Narda kz. - Εκκλησία στο Καρακονήσι
4. Narda kls., Narda kz. - Εκκλησία της Άρτας

7. Μοναστήρια (manastir)

1. İrlöhire (?) mn., Narda kz. - Μοναστήρι ? (αταύτιστο)
2. Panaya mn., Narda kz. - Παναγιά/ Μοναστήρι Κάτω Παναγιάς
3. Piskupi mn., Narda kz.- Μοναστήρι της Επισκοπής (αταύτιστο)

4. Prilenko mn., Narda nf. Narda kz. - Μοναστήρι Πριλένκο (αταύτιστο)

8. Τζαμιά (cāmi)

1. Fā'ik-Paşa c., Narda nf., Narda kz. - Τζαμί Φαίκ Πασά, Μαράτι

9. Ιεροδιδασκαλεία (medrese)

1. Fā'ik-Paşa ms., Narda nf., Narda kz. - Ιεροσπουδαστήριο/ Μεντρεσές Φαίκ Πασά

10. Ποτάμια (ābi)

1. Cîsr-i Köhne, Narda ābi, Narda kz. - Ποτάμι (αταύτιστο)

2. Narda ābi, Narda kz. - Ποτάμι της Άρτας /Άραχθος

3. Piskuri ābi, Narda kz. - Ποτάμι της Πισκοπής (αταύτιστο)

11. Λιμάνια (Mellāhin-i)

1. Mellāhin-i Koprine m., Narda nf., Narda kz. - Λιμάνι Κόπρενας

2. Mellāhin-i Selagorya m., Narda nf., Narda kz. - Λιμάνι Σαλαώρας

3. Narda iskeleleri, Narda kz. - Μία σκάλα/προβλήτα του Λιμανιού της Άρτας

12. Νταλιάνια (dalyanları)

1. Narda dalyanları, Narda kz. - Νταλιάνι της Άρτας

13. Κάστρα (Kale)

1. Rogoz kl., Narda kz - Κάστρο των Ρωγών

2. Narda kl., Narda kz. - Κάστρο της Άρτας

Στην παραπάνω απογραφή των χωριών, των αγροτικών οικισμών και των μαχαλάδων του Καζά της Άρτας, βρήκαμε κάποιες μικρές αποκλίσεις σε σχέση με τον συνολικό πίνακα, καθώς καταγράφονται 2 πόλεις (nefs), 186 χωριά (karye) αντί για 198 (μερικά χωριά στο κατάστιχο ήταν διπλογραμμένα καθώς

έφεραν δυο ονόματα), 10 αγροκτήματα με μικρούς οικισμούς (mezra' a) αντί για 6 και 55 μαχαλάδες (mahalle) αντί για 58.

Καταγράφονται επιπλέον 4 εκκλησίες (kilise), 2 λιμάνια (Mellāhin-i), 1 τζαμί (cāmi), 1 μουσουλμανικό ιεροδιδασκαλείο (medrese), 4 ποτάμια ή ρέματα (ābi), 1 προβλήτα / σκάλα λιμανιού (iskeleleri), 1 νταλιάνι (dalyanları) και 2 κάστρα (Kale), της Άρτας και των Ρωγών. Σε τέσσερις περιπτώσεις βλέπουμε τον προσδιορισμό «μοναστήρι» (manastir), που συνήθως αφορά εκτός από Μοναστήρια και μετόχια ή τσιφλίκια μοναστηριών.

Από τα 186 χωριά που αναφέρονται, μπορέσαμε να ταυτοποιήσουμε τα 131. Από δε τα 131 χωριά, τα 24 είχαν μεταγραφεί λάθος από το αυθεντικό οθωμανικό κατάστιχο κατά την μεταφορά τους στη σύγχρονη τουρκική γλώσσα. Τα χωριά που δεν ταυτοποιήθηκαν είναι πιθανόν παλιοί οικισμοί που εγκαταλείφθηκαν στο πέρασμα του χρόνου, τα περισσότερα στον κάμπο της Άρτας.

Όσον αφορά τα αγροκτήματα, έχουν ταυτοποιηθεί τα 7 από τα 10, από τα οποία τα 3 έχουν μεταγραφεί λανθασμένα από το αυθεντικό χειρόγραφο σε εκείνο με την καθομιλούμενη σήμερα τουρκική γλώσσα.

Βιβλιογραφία

1. RUMELİ EYALETİ (1514-1550), T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın Nu:Osmanlı Yer Adları: I, ANKARA – 2013
2. T.C. BAŞBAKANLIK, DEVLET ARŞİVLERİ GENE MÜDÜRLÜĞÜ Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın Nu: Defter-i Hâkânî Dizisi: XII, 367 NUMARALI, MUHÂSEBE-İ VİLÂYET-İ RÛM-İLİ DEFTERİ İLE, 94 ve 1078 NUMARALIAVLONYA LİVÂSİ TAHRÎ DEFTERLERİ (926-1520 / 937-1530) III, Yanya, İskenderiye, Ohri, İl-basan ve Avlonya Livâları ile Dukakin Vilâyeti, ANKARA - 2008
3. Die Slaven in Griechenland / von Max Vasmer, Akademie der Wissenschaften in Kommission bei W. de Gruyter, Berlin, 1941.
4. <https://www.protothema.gr/stories/article/1087679/ta-toponumia-tis-elladas-kai-i-proeleusi-tous/>
5. https://macedonia.kroraina.com/en/mv/mv_3_1b.htm
6. ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΠΕΡΙ ΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΕΒΕΖΗΣ, Σεραφείμ Ξενόπουλου του Βυζάντιου, Εν Αθήναις 1884, Έκδοση Μ/Φ Συλλόγου ΣΚΟΥΦΑΣ, Άρτα, 1986
7. Πίναξ τῆς Μεσημβρινῆς Ἡπείρου καί τῆς Θεσσαλίας, ἐκπονηθεῖς ὑπό Μιχαήλ Θ. Χρυσοχόου, Ζιτσαίου, τῇ συνδρομῇ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί Ἀδελφότητος καί τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλήν. Γραμμάτων Συλλόγου, ἐν Ἀθήναις κατὰ Μάρτιον τοῦ 1881, κλῖμαξ 1:200,000. Ἀθήνα, λιθογραφεῖο Γ. Κόλμαν. Ἰδρυμα Ακτία Νικόπολις

8. «Η Θεσσαλική κοινωνία, 12ος-15ος αι., ιστορικές παράμετροι της σύνθεσης και κατανομής του πληθυσμού», Τερεζάκης, Γεώργιος, Διδακτορική Διατριβή, Παν. Ιωαννίνων, 2013

Άρτα, Μάρτιος 2024

